

NEMZETI TÁRSALKODÓ

October 10dik napján 1837.

UTAZÁSI TÖREDÉK.

(Folytatásul a' N. Társalkodó mult utolsó félévi 11-, 13-, 14dik számjaihoz.)

Ismét Csonokosról, hova ismét testvérem látogatására menék le fiaim kedvéért; ismét Ruskberg-Ruszkiczára utazánk, Várhely felé. A' tavaly irtakhoz most csak annyit: a' várhelyi romokból csak közelebbről ásának ki két nevezetes szép emlék föliratos, közép nagyságu köveket, mellyeknek egyike ellevén már onnan szállitva; másikáról, finom alabástrom simaságuról ottani birtokos egyik Tornyay úr udvarán e' feliratot másolám le:

Jegyzet. Másolatom, midőn éppen ide akarám iktatni, véletlen eltévede. Hogy e' római dák történetekre nézve igen fontos fölirat hiánya miatt Töredékem kiadása ne hátrálódjék, a' nélkül is, közre bocsátom; azon remény és ígéret mellett: hogy megkerülése vagy újból lemásoltatása útján nem sokára jelen folyóiratban pótló toldalékul, e' töredék után bocsátandom.

Milly időzmatban a' várhelyi rakkövek, mozaikok, egy év alatt pusztultak; olly, sőt többszörözöttben halada elé, Ruskberg-Ruski-
cza. Szembetűnőbbek valának: a' minden felé

elágaztatott, kősziklákon is átható, új rakott utak; a' már egészen kész, tömérdek terület ki-próbált, útnak indítandó remek, mehadiai vashíd; 's az öntött vasból finom edények; melyek közt a' damaskozott gyűrűket, fülönfüggőket 's a' t. elmellőzve magokra vonák figyelmünket: némi asztali, gyümölcs 's édességek alá-készült tángyérok; mellyek akarmilly arany, ezüst hasonló nemű remekkel versenyelhetnek. A' v. hunyadi bányászatnál csak annyi a' változat, tapasztalatunk szerint: hogy az elégett topliczai olvasztó kemence helyett Limperten új szabályu épül.

Haza térő útunkban Erdély arany bányáit, hazánk kincses kamaráit, akarván megjárni: Csokonáról Déva felé vevők útunkat. Itt t. n. Hunyad megyei rendes főorvos, t. Fodor urat meglátogatván; egyszersmind számos és szép ásvány 's pénz gyűjteményét is megtekintvén; ezekből kettőt el nem mellőzhetek megemlíteni: egyik tallér nagyságu, ezüst; egy felől Attila képével 's nevével, másfelől a' hódoló Aquileja városa; másik valamivel nagyobb, réz; egyik oldalán áll Déva vára bőség szarvával, másikon az önmagát gyilkoló Decebal 's győzedelmes római sereg; mind kettő emlék pénz 's ritkán látható. A' kőgyűjtemény több kővévált ember tagokat is foglal magában. Innen, az árjában levő Maroson nagy bajjal átkelvén; Harón, Berekszón ált éjszakára elérünk egy mély völgybe; hol fekszik:

C s e r t é s.

Kis falu. Nevét tán, a' fölötté eivonuló cserés oldalú és ormóju hátgerincz szabályu bérczről, cserés vagy sertés, szókból vette. Itt van a'

nagyági bányászat egyik ága; három nagy olvasztó kemenczék; mellyeknek lángjai arany, ezüst, ón, réz folyamakat árasztanak; mellyek innen, további munkáltatás végett Zalathnára szállittatnak által, az arany próbáló intézethez, hol a' vidékről is bégyülő aranypor, váltatik próba szerént bé. Az olvasztás, mint a' vas olvasztóknál, itt is érczkő, mész és holt szén vegyülettel esik meg; 's a' salak tisztítás, nagy fatüzek által. Az aranypor próba pedig a' remek kis mérő alkotmányon olly pontossággal menyen véghez; hogy a' nehézség legkisebb részletéről, mázsákra esik a' számítás. Mint mindezeket hajdani tanítóm fia, ottani próba mester barátom, t. Nemegyei Sándor úr nekünk megmutogató. Hozzá tevén beszélgetés közben azt is: hogy a' choleras időkben, midőn az ottani vidék is szenvedé, Csere és a' szüntelen rajta fekvő füstfelhők védelme alatt bántatlanul maradott. A' felügyelői, próba mesteri épületeken kívül több széntárak, mesteremberi házak, itt kis helységet képeznek. Fölül rajta, szintén össze ragadva vele, áll:

H o n d o r.

Oldalon fekvő bányász helység. Fekvését tekintve, tán kondor szóból eredve neve. Tornyos templomai, oskolája, nagy, főként gabona vásárai temesi bánági gabonákkal is ellátvák, városi tekintetet adnak neki. A' bányásszágot aranyra itt magánosok, nem a' k. kamara üzik; nevezetesen egy gazdag oláh család; ki Boiczán is bányáskodik. Gabona vásárai nevezetesek azért is: mert a' helységnek gabonatermő határa nem lévén, pénzzel vásárolja bé azt; mi több, a' tömördek földes úri erdők közt fáját is; mert ezt,

mint Csertést, Nagyágot is, a' Barcsay Bánfiak birják 's a' k. kamara csak haszonbérelőül bír bennök. Innen nyugotra vannak t. n. Hunyad megyei főbíró t. Mákra urnak is ónbányái. Másnap korán fölmászánt a' meredek köves hegyen 's szintén a' tetőn előttünk álla:

N a g y á g.

A' meglehetősen nagyságu, több völgyecskékben rejtező 's a' nagy Rómaként szintén hét hegyen fekvő, tekenő állásu, csupa bánya város fenségesen támaszkodik féltojás körre vonult atlási hegyek derekára. Magyar nevét venni kellett a' bányászat vagy vidéki hegyek nagy ágáról; oláh nevét pedig sze-kerem (hogy hordjunk) oláh szóból; a' vidéki oláhok tojulván oda, az érczköveket az olvasztókhoz hordandók, kiknél e' köz jelszó lehet. Innen hát a' magyar Nagyág 's oláh Szekerem nevek. 'S az alatta fekvő Nagyág nevezetű kis oláh falu is hasonlólag veheté nevét; mit az oláh magyarból Názságnak nevez. Méltó hát itt vigyázni a' szokott nevek közti tévedésre. A' Dévától három órányi távolságra eső, 's a' Maros völgyére pompáson lenéző Nagyág regényesen függ, óriási hegyek emeletein. Három: egy rom. cath. 's két oláh tornyos templomai, három magas csúcsokról díszszel fénylenek le, több mértföldnyi messzeségre. A' nem rég létesült iskola intézet is megszabja a' kis várost; valamint a' csinos 's több kitűnő, többnyire zindelyes sok köépületek; melyek közt egy dombon kiemelkedik ottani főfőlyűgyelő, divatszavok szerint hegyúr-Bergherr lakja. Jelenleg ezt mlgs. Zentmeyer úr lakja. Egy fontos derék férfit szép családjával. Kinél látogatásunkat téve, barátsága szivesen megven-

dégle 's minden rendeléseket megtett, a' látandóknak nem csak közönséges, de ünnepélyes megjelenésére; kirendelvén vezetől újoncz bányásztiszt, t. Téglási urat; történetesen ismerősemet. Ki is bányásztizti formaruhában több gyakorlati ifiakkal, bányászokkal mindeneket megmutogata. Így látók a', ha jól emlékezem kilencz bánya torkokat, bójárókat; hol a' föld alá betűnve munkájikat folytatják számos bányászok, reggeltől fogva estig az ebédlési kijöveteli pár órát kivéve. A' főtizti lak előtt kifüggesztett kis kerék nagyságu, kerek vastábla megverésére, mint jelszóra siet elő a' torkokhoz 's rendelt helyeire a' nyüzsgő bányásznép; halvány arczzal alvilági lég nyomaival; korbadrubával, 's hosszukó, fagyertya tartó szabályu mécsesével kezében. Ünnepi mély érzet lepi meg a' nézőt: midőn a' torkoknál arra rendelt épületben látja, hallja az éltöket elszánt munkásokat, előljárójok után minden beszálláskor szokott imájokat lémondani; 's a' nap világától napjában kétszer búcsut vetteket, roppant sírokba elevenen, kétes gondolatok közt beszállani. A' szokás ugyan megedzi keblöket; mert tíz tizenkét évü gyermekek már kezdik a' rommunkát. De ritka is a' történetes eset; inkább részeg fő vigyázatlanságainak következményei azok, 's nem is sűrű példák; noha éppen ott létünkkor is kétes sebekkel kinlódék egy, de künn, szabadban löporral követ széthányt bányász; mi ismét vastag pálinkázás nyoma vala. Látók a' torkoknál ércz kőhalmokat; 's ha jól jut eszembe, öt törökhez vezető faútkat: 's tán hat mosókat: hol rosták, seprők 's víz segedelmével az aranypor idegen részletektől kitisztittatik 's bővebb munkáltatás végett Zalahánára szállittatik. Van a' városnak piacza; kis áruboltja jobban, mondva faszióje, mészár-

széke; serfözője; két 's több, de nem alkalommal ellátott vendéglője fogadója, mint országútak fölötti, fensőbb légi helységnek; vannak vásárai 's a' t. Légje hús; annyira: hogy a' tavaszi gyömolcs nyáiban, nyári őszszel érik; 's őszi minthogy érése télre esnék nincs. Nedves évben mint ez idén is, sz. Ilona-Helenaként ködök borítják. Utszái szűkők többnyire 's meredek 's néhol falépcsőkkel is ellátvák, mi miatt nem kényelmes olykor a' szekerezés. A' munkások száma mintegy három ezerre telik, 's az évenkénti tiszta kamarai jövedelem a' költségeket igen nagy számuakat levonva harmincz, negyven ezer forint közt áll. A' torkoknak külön, emlékezetes neveik vannak. Egy új torok megérkezésünk előtti napon nagy pompával szentelték fel, püspök Kovács Miklós ő fő méltósága nagy nevére. Végül: a' legalól eső, n. b. e. dicső fejedelmünk I. Ferencz császár felséges nevét viselő toroknál behintázánk mű is az alvilágba. A' torok ajtaja homlokáról a' czélirányos, nagy betűjű 's császári nevet és 1854dik kinyitási évet mutató emlék fölírást elolvassa, felülének a' számunkra készen állott útazó alkotmányra, melly így vala rendezve: elől egy öreg tudakos fejrő befogva gyeplő nélkül, (mi nem kevés botránkozást okoz nekünk idegeneknek; félvén: hogy valahova akarátunk 's akarata ellen nem kormányoztathatva, bezuhan velünk; de mit oknélkülinek mutatata' következés.) Utána üle egy tanult oláh paraszt bányász kocsisul, az alkotmány elején. Az egy ló után fogott alkotmány álla: négy, négy kerekű taligákból, mellyeknek kerekei törpék 's szekér kerék agyhoz hasonlók valának, pontoson, — a' vasútra nézve — egy mértékűek tengelyestől.

Az első talyigára mesterileg vala fölalkalmazva egy tisztességes, töltött karos, háttas nyugszékkanapé; mellyen magam is ülök. Más háttan állanak három töltött padok, mellyeken — mint kolbász szekereken — lóhátilag hát 's karzat nélkül ülének velem együtt húszan; mindnyájunk nedvelleni célirányos, ottani szokott felsőruhával ellátva. Így elhelyezve magunkat, megnyílik a' torokajtó; oláh Phaetonunk megrivallott 's a' fejr, fiatal tüzzel neki iramlott a' szűk boltozat vasútjának; annyira: hogy a' rohanó hús lég szokatlan melyeinket szorongatván, lassubb menetért esdeklénk a' fejrnek 's kocsisának. Kedveze ugyan keveset az alvilági Bukephal; de még is szemfénytvesztő sebesség 's könnyűséggel haladánk, elől kocsisunknak, hátul többeknek kezekben lobogó mécsesek világánál; mellyeknek lángja ünnepileg borítá fénybe a' vulkáni keskeny törpe séta útát. Sok száz ölnyiig mind kézzel rakottnak tetsző fejreres boltozat alatt haladánk, szemes vigyázattal: hogy testünk, főként fejrünk a' függőleges középponti egyensúlyt el ne veszessze, különben fali ütéseket kapandó. Néhány percz múlva kezdé barátkozni keblünk az alléggel; 's csüggesztő képzelgéseink is: minő mélységekbe rohanhatnának le szakadozott tagaink, milly kínos halál torkába rekesztbetnének a' boltozatok béomlásai, kezdtek eltűnni; midőn véletlenül egy fejr táblácska, rajta levő fekete, százas ölet jelelő számával villana meg előttünk a' falon. Villámként tűnék ez hátra előlünk; 's mű minden száz ölyi köznél illy számoló táblácskákra találánk; 's alig vala időnk, alkalmunk bámulni tündér útunkat. Néhol vakablak állásu létrafogas nyílások vonák magokra figyelmünket. Más bányákkali közösülési utak ezek; hol a' keskeny üregeken, függő létrákon; rémitő magas-

ság 's mélységről le 's fel életveszély közt, hideg vérrel mászkál a' bányász nép. Beljebb egy kitünő fölírás jelelé a' helyet; hol 1835-ben a' régi 's új bányaüregek összetaláltak, vágattak. Ezer ölon belől elfogy a' készített boltozat 's csak természetes darabossággal függő kődarabok képezik azt; de már borzasztóbban 's néhol lanyha alvilági eső cseppeket hullatva, 's némi sárpocsekot készítve. A' bányák összeszakadása fennebb érintett pontja ki van jelelve fölül, földszinen a' városban pyramis szabályu faragott kövel. Tehát ezt is föld alatt meghaladva; ezerötszáz ölet elfutva, szintén az egész város alatt utazánk. Innen már többfelé ágaznak az üreg utak 's más ajtók nyilnak bé. Itt egy nagy durranás rémít 's löporfüstködben fuldoklánk. Egy bányász szagatá meg a' kőhegy méhét; 's az aranyereket, drága érczköveket szemlélgetők. Itt már kitünék oknélküli félelmünk a' mélységekbei zuhanástól; mert az aranybányáknál különbözőleg van a' dollog, mint sóaknál 's vashányáknál; hol, mint Gyálaron is, tavalyi tapasztalatunk szerént borzastó chaosok nyilnak meg a' néző előtt; 's a' mélységekbeni munkások meggyújtott lángok világánál arasznyi kis báboknak látszanak; 's egy elhibázott lépés összezúzódot vonbatna maga után. Az aranybányáknál t. i. mélységek borzasztása nélküli, csak csatorna szabályu üregék ágaznak szét. Visszafordítók itt, a' határpontnál szekerünkét; az az: a' ló előlről hátulra fogaték 's most már szélsébséggel a' rohanó lég süvöltése közt reppenénk kifelé. A' torokból rohanó szellő miatt már elől mécses nem éghete; csak hátul csillámpolának azok; a' bányász — de még német — dal andalító visszhangjai között. A' hangverseny, utazó társainknak mulattatásunkérti munkája vala. Ismét elől, a' kocsis megett ülve egy

remek szemjátéki — optikai — látmány gyönyörködtete: a' nyíl egyenességű üregezen kilátásunk a' nyitva állt torokajtóra esék; melly több száz ölnyiről előbb csak egy nagy fejer tojásként világlék; mi közelítésünkkel mind inkább növekszik; 's hüvelyknyi nagyságban mozognak az ottani emberek. E' mulattató jelenet megható rendszere növekedésével magán tartá figyelmünket; mig mindenikét létnagyságban elérvén, nagyot sóhajtvá köszöntők a' hanyatló nap sугárait; 's a' torokmelletti, felvigyázói házbéli Emlékkönyvbe béirván neveinket, 's ottani szép szokás szerént ott járásunk idejét, az apródok megajándékozása 's szíves búcsuvételünk után felülvén szekereinkre, le a' meredek 's Nagyág faluban csupa patakos úton leereszkedénk késő estén hálni Berek szóra. — Honnan másnap Balátán, (hol egy oláh kertjében, általam több országokban is soha nem láttatott fűz nemű bájló fa lepe meg ritkaságával; mellynek csuda leveleiből 's virágából emlékül hozék 's tartok is, nevét maig sem tudhatva meg), M. Solymoson, Farnazián, Vályesaren ált, a' rosszútu Pesterére, testvérem jószágába jövénk ismét hálni. 'S onnan másnap reggel egy nagy hegyoldalón előnkbe terüle:

B o i c z a.

A' régebben híres, utóbb aljasodott, 's közelebb a' kamarától árverés útján magánosok kezére juttatott bányász városka meglepő tekintetű. Két órjási szirtes hegy csúcsok közti, tekenő szabályu völgyes hegy oldalán fekszik, homlok szemközt az oda utazóval. A' rom. cath. 's oláh templomok két tornyai, néhány csinosabb épületekkel, kis meredek piacczal, két kis áruboltokkal emelik szépségét. Körül nagy sorhegyek, szemközt kies teres völgyecske terül el talpánál.

A' több bánya torkok részint a' városban, részint fölötte levő tetőn léteznek. De már itt nincs ama' sokat mondó elevenség, mi Nagyágon. Egy k. kamarai felügyelő lakik benne. Bányabérlő tulajdonos, t. Wipp úr, kitől igen szívesen fogadtatánk, panaszlá: hogy közelebbi víz áradások miatt nagyon károsodának, főként törőépületeikben 's reményök csak az évenkénti, későbbi bérbefizethetesen nyugszik. Északi szélén a' városnak egy regényes barlang áll; 's dél felé távolabb még regényesebb kősziklás nyílás; melyen lerohanó nagyocska folyam árkan több török 's mosók töltik el lármával a' vidéket; honnan a' porarany beváltás végett Zalathnára szállittatik ált. Jövet a' nem messze eső Bukarest falu, nevével lepe meg. — Tovább kihágván az úgy nevezett nagy hegyet — dialu mare-t — beletünk a' z arándi csinált jó úton a' Zaránd-megyei fővölgybe, 's Brádon hálánk meg. — Itt a' brádi atyafiakkal szíves barátsággal töltve az időt, ezt becsesíté előbbi bécsi udvari ügyész-agens, jelenleg ottani birtokos t. Bihary urrali találkozásom 's érdekes beszélgetéseink, egyebek közt az oda egy órányira eső rudai aranybányákról; hova körülményeink kirándulni nem engedék. E' baráti értesítés szerént: Ruda falu 's bányák birtokosai emez érdekllett érdemes úr fölügyelése 's részvényessége mellett jóval nagyobb hasznót nyerne; 's a' bányász művészet magasabb fokra emelkedett. — Innen más nap Kriscoron, Zrádon (tán innen a' megye neve, Zaránd), Mihelyen-en, Blesenyen ált, vissza Mihelyen-be térve, ott hálánk; 's onnan más nap Bucsesden az ottani nagy hegyhez, a' földön tán legrosszabb úthoz érünk. E' hosszú hegy, vízözön hajtotta nagy köveivel, meredek lépcsős há-

gójival, néholi söppedékeivel, keskeny nyílásaival 's azokon lerohanó, főként egy magas szirten, pompás vízesetet képező alakjával, szintén járhatlanná teszi a' rajta áltényszergő veszélyes utat. A' mindégi rossz út érkezésünket megelőzőtt délután felhőszakadás miatt és után megszünt út lenni. A' víz ár szintén csak föllégbeli kisháznyi szikladarabokat hömpölygete alá; 's néhol az útnak felét merőben elmosá; annyira: hogy lóhátasok is alig járhatának rajta. Menetünkön mindenki hámulá 's visszatérésre ijesztének. Mű vak szerencse 's sorsunk merész karjain kétesen kintlódva menénk, a' fölszóllító, kapák 's egyéb eszközökkel dolgozó bucsesdi falusi bíró 's oláhság nyomain, úgy szállva: levegői utazással; mert néhol jó darabig csak két szélső kerék ére földet, követ; más ketteje a' mekkai csudás koporsóként csak légben haladt a' sok oláh 's cselédség vállain; 's a' tengelyek két lábu eleven gépelyekre támaszkodának. 'S e' hitelfölötti eset magam 's két testvéreim három fedeles, vastollás nagy hintaszekereink, kocsinkkal történék; melyeket nyolcz-nyolcz bérre fogadott ökrök, alig alig vonának fölfelé. Így csakugyan Bleseny, Bucsed — két roppant oláhfalú — hajdan, szüle nagy apám, gr. Pekry Lőrincz birtoka; ma Bucsed (csak Bleseny maradván-meg nálunk, nemzetségi birtokul) k. kamarai birtok — az unoka unokájit, szintén dedalosí módon kiségité az óhajtott tetőre; hol balra két orjási regényes szirteken pihenének pillanataink. A' hasonló lejtőn, szűk völgyön 's árjában levő patakján, szintén úszó lovainkkal, életveszély közt leéerünk valahára estefelé a' völgy torkához, hol a' kitágultabb vidékben hosszabb pihenést ada:

A b r u d b á n y a.

Ez a' hajdani rómaiak Auráriája, gazdag a-

ranytára, aurum arany latin szóból vette eredetileg nevét; a' római maradvány oláhság onnan ma is Aurud, Avrudnak mondja; melly kétből, bányá boldalékkal készíté később a' magyar az Avrudbánya vagy Abrudbánya nevet; az elsőbb levén törzsökibb. A' terjedelmes drága tárgyról illő messzeségre kiereszkedni itt nem irány. Köleséri (Aur. rom. dacic); Benkő (Transsilv.) 's a' t. sok tudvágyat kielégíthetnek. Itt czélszerént legyen elég ennyi: Abrudbánya kicsinyben, Kolozsvárként, egy keskenyebb völgy lapály fenekén fekszik, melly völgy fölül, egy pár órányira a' zalathnai irt hegynél fogyva kezdődik; 's alól más völgyekre nyíló torkolatjáig nyúlik ki a' város vége. A' várost hosszában, két oldalról, nagy hegyek fedezik 's rejtik el; annyira, hogy szintén minden oldalról csak beléérkezve látható. Egy kis folyam futja ált a' kerítetlen várost; még is képzetben mintegy kitetszők a' bel 's kül városok. Nagysága közepes; 's csinos tekintetű. Négyesögű kövezett piacza közepén áll, szép egy emeletű épületekkel kerítve. A' vallási türedelem 's egyesület tán sehol sincs szorosabban, kultárgyak által, kijelelve mint itt. A' három bevett hitvallásnak: rom. cath. ref. és unitar. három templomaik, három tornyaikkal a' piacz szélén úgy szőlve egymás tőszomszédságában mintegy egy telken állanak. Kivül, nagyobb távolságokban, három oláh templomok tűnnek ki, magas megannyi tornyaikkal. A' város külsője részint csintalan, büdös; belje takarékos. Utszáji nagy részint keskenyek, öblösön kövezettek; kisebb nagyobb épületekkel rakvák, csinosságokkal nagy városi szabályt mutatvák. Nagyobb nemű iskola intézete nincs, de van casinoja a' piaczson, szép tanács háza 's egy kitetszőbb vendégfogadója,

mindkettő a' piacson, de ez utóbbiban, noha kívül többet mutató, kényelmes alkalom készület 's szolgálatra nem található. Több alkalmas áruboltjai, nagy serfőzője vannak, de konyha piacza nincs derékül ellátva, 's a' zsemlesütők sem találtak még Abrudbányára, vagy hogy a' bányásznép inkább szereti a' magyar 's oláhkenyeret; vagy hogy a' sivatagokon a' zsemlesek még nem kívánkoztak álthatni. Mészárszék dolgában bővölködik e' város, főként minden hétfőn; midőn mint héti vásár napján, akkorra esvén a' hetenkénti aranybéváltás napja is, a' vidéki bányásznép, három négy ezer ember omlik be a' városba; mint pénzt kaptak héti szükségüket is pótlandók 's ételmeikről is gondoskodandók. Illykor a' szabadalmasok-hentesek is mindenfelé vágni szoktak, 's a' város szintén minden szöge, szemétdombja annyi mészárszék. Tíz húsz marha húsa takarodik ki inkább a' bányász vidékekbe, ott az üregekben, mint jégvermekben tartandó. Sok kedvetlen szag e' húsdivatnak is következése. Inkább csak pénz 's gazdasági tekintetek levén itt uralkodók, séta helyek, mulató kertek fogyatkoznak, de annálsűrűbben állnak mint szétszort csillagok a' hegyoldalokon a' sok major 's t. házak. Legnevezetesebb itt az aranyváltó épület 's hivatal a' piacsoron, hol a' vidéki arany hetenként egyszer, hétfőn szokott béváltatni. Az épület udvarán levő szin alatt t. i. a' bányászok bevitt aranyporaikat ott kapott ingyen kénesővel nagy mozsarakban összetörik az arany kiválhatásáért; 's az udvar hátulján álló kis ház olvasztó kemenczében elválasztások és csők segedelmével a' kénesőtől is elvált arany kisebb nagyobb vastag pénz szabályu pogácsácskáknak a' főépület egyik alsó osztályába vitetvén, megmértetvén, min-

den két cs. aranyat nyomó darabért egy cs. arany 's illy idomzatbani készpénz fizettetik; másfele az ércznek további tisztítás, munkáltatás díjában tudódván le. Innen aztán küldődnek további munkáltatás végett a' beváltott aranydarabok Zalathnára. Némelly hétfőn három négy ezer cs. aranyak is osztatnak ki beváltásul. Mindezek iránt négy aranyváltó hivatali t. urak szivessége értesite. Itt lát az ember valóságos pénzvásárt-az erdélyi börtet. Ezen vidékeknek kevés széna takarmányon, fán kívül szintén nem levén egyéb gazdasági foglalkozások; úgy szóllva minden keresetük, egész éltök föld alatt 's alól kerül ki 's telik el. Igaz mint minden emberi dolgok úgy létök 's kenyerök is némi bizonytalanság játéka; de jég, vízár, tűz, szóval: szintén mindeo elemek ellen biztosítva, kármentesítve; minden héten, szintén legbizonyosabb vásáraik, jövedelmeik változatlan meghatározottsággal levén rendszerezve, míg a' gazdák termékeik árai ingósága mellett 's több körülmények miatt üres; ők addig rendszerént ritka kivétellel hetenként 's többnyire tele er-szénynyel vannak ellátva. Így drágább gabona, 's egyéb vásárjokhoz is, könnyebben férhetnek. Üres itteni időnket néhány városi előkelőbbesmerőseink látogatására fordítók; kik közt t. Fik-ker János fiatalkori barátomnál, 's t. Vidak kamarai ispán uraknál 's a' visszonzott látogatásokban néhány kedves óráink telének el. E' közben a' vidék szemlélésére is némi kirándulást tevénk. Így megérkezésünk utáni reggel kiindulánk ökörszekérrel (mert tervszerénti útunkat magunk szekereinkkel nem tehetők) 's a' kis folyamom föl csak hamar elérök Bucsumot. E' több hegyeken fekvő, több részletekből 's több mint

Vályóálbe 'st. nevek alatt álló nagy helység k. kamarai birtok. Több szép, minden osztályabeli tornyos templomokkal; általában ügyes 's több maga nemében egyetlen egy csinoságu, idomzatu, akarhova beillő 's úri rend által is kényelmesen lakható, szűk terjedelemben is kellemes ház 's épületekkel díszlik. Mind oláh népe csinos 's köztársalkodhatóságig művelt. Szintén minden gazda bányász levén, minden telek aranytörő 's mosóval van ellátva; nem csak e' helységben, de ott az egész körül fekvő vidékben is. A' fenyőerdő, fenyves már Bucsumnál kezdődik, 's némelly gazdának telkére rúg le. Következőleg fűrészmalomok is vannak 's igen szép deszkák vágatnak; kő, fa, mintegy udvaraikon levén, könnyű az építés is. Csak hamar kitérve balra a' zala thnai útból egy keskenyebb völgyön haladánk fölfelé; 's egy pár óra múlva meglatók tetejét a' híres Detonatanak 's Feketeöknek. A' harmadik toronynál hágni kezdők ki a' meredek hegyet; 's egy oláh szabadosokból álló falucska mellett a' nem hosszú hegynek, egész addig tűrhető úton menve, tetejére érünk; 's hátulról a' híres szirtet megkerülve, négy órai utazás után homlok szemközt álla velünk a' Detonata.
(Végzete közelebről.)

WATERLOO EMLÉKEZETE.

1816-i június 18a volt évnepja a' vaterlooi nevezetes ütközetnek; Napoleon annak áldozatja e' napot Sz. Ilonában érte meg; azon napon egyik vele lévői közül emlékezetbe hozá; bús komorság terült el a' nagy hősnek homlokán, hosszas hallgatás és földre szegzett tekintete tanúja volt azon viharnek, melly belsőjét marczongolta; végre egy idei csend után szemeit az égre

vetve imígy kiálta fel: „Megfoghatatlan nap! hal-
latlan csapásoknak egyesülete! — Grouchi! —
Ney! — d' Erlon! — árulás volt-e öka, vagy a'
sors szabta szerencsétlenség! Szegény Francia-
ország!“ 's kezére támasztva fejét előbbeni ko-
moly gondolataiba merült; később magához tér-
ve folytatta beszédét: „Egyébiránt mindent meg-
tettünk mi egy vezér ügyességétől kitelhetik; füst-
be ment a' terv, minekutána minden meggyer-
ve volt.“ — Újból egy kevés szünet után: „Csak-
ugyan csudálatos szövevényü táborozás, hol csak
egy két nap alatt Franciaország bizonyos győ-
zedelme, sorsának állandósága kezeimből kihul-
lott. Egy árulónak (Bourmont) szökte nélkül az
ellenséget az ütközet elein tönkre teszem vala —
öszve morsoltam volna Ligninél ha a' bal szárny
kötelességét teljesíti — megsemmisítem vala Wa-
terloonál, ha a' jobb szárny, hibát nem követ.
Különös de gyászos következményü veszteség! —
Légyünk nyugodtak barátim! a' győzőnek nye-
resége homályt nem vet a' meggyőzöttre; az e-
gyiknek nagy híre túl éli a' másiknak szerencsét-
lenségét, 's ezé tulajdon dicsőségében egyészik el.

S. B. M.

KÜLÖNÖS TESTAMENTUM.

Közelebről egy asszonyságot temettek el, ki
éltében rossz gazdálkodása következésiben minde-
nét elfecsékelte annyira, hogy vénségire hol gyer-
mekeinél, kiknek semmit sem adott, hol némelly
jó szívü idegeneknél, kiket valaha meg nem is-
mert, vala kénytelen tengődni, 's ott is holt meg;
halála előtt kevéssel végrendeletet tett, mellyben
több ezer rfrkról rendelkezik jó akarói számára; a-
zonban tudni kell hogy gyógyítási, és temetési költ-
ségit gyermekei kénytelenitettek kiállani.

S. B. M.